Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

20.5.2022

Viite: Valtiovarainvaliokunta tiistai 24.05.2022 klo 12.00 / VNS 2/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

LAUSUNTO ENERGIAOMAVARAISUUDEN JA HUOLTOVARMUUDEN VAHVISTAMISESTA TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN PÄÄLUOKASSA VALTIONEUVOSTON SELONTEKOON (VNS 2/2022 VP) JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2023—2026.

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle selonteon 13.4.2022 (VNS 2/2022 vp) Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022-2026.

Tässä asiantuntijalausunnossa painopiste on Venäjän aloittamaan hyökkäykseen liittyvät menolisäykset, erityisesti energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistaminen työ- ja elinkeinoministeriön osalta.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää. Kestävä kasvu kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat yksittäiset politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevat politiikka-alueet. Samalla uusien energiaratkaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupolitiikkaa ja suomalaisten yritysten globaalin hiilikädenjäljen kasvattamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan määrärahojen kokonaistaso on 3,7 mrd. euroa v. 2023 laskien kehyskaudella 3,2 mrd. euroon v. 2026. Sen sijaan energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamiseksi on osoitettu uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahojen huomattavaa nousua kehyskaudella.

Uudistumiseen ja vähähiilisyyteen osoitettavat määrärahat nousevat vuonna 2023 yhteensä 1,482 mrd. euroon laskien vuoteen 2026 mennessä 1,06 mrd. euroon. Muutos aiheutuu muun muassa T&K-rahoituksen lisäyksestä sekä päästöoikeuden hinnanmuutoksesta. Muutosta selittää voimakkaasti lisäksi liikenteen sähköistäminen sekä uudet energiateknologiat, joihin saadaan rahoitus EU:n elpymisvälineestä. Vuoden 2022 talousarviossa energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 548 milj. euroa energiatukivaltuutta.

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö on muuttunut Venäjän aloittaman hyökkäyssodan myötä. Hyökkäyksen vaikutuksiin varautumiseksi

varautumisen ministerityöryhmä on linjannut, että energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta vahvistetaan vuosina 2022-2023. Tavoitteena on nopeuttaa merkittävällä tavalla irtautumista fossiilisesta energiasta sekä tukea uuden teknologian käyttöönottoa (vihreä siirtymä).

Yhtenä tärkeimmistä toimista on valtion talousarvion momentti 322041 Energiatuki. Momentti on merkittävä energiaomavaraisuuden vahvistamisen, fossiilisesta energiasta luopumisen ja investointien vauhdittamisen näkökulmista.

Energiatukimomentin määrärahaa ja myöntämisvaltuutta saa käyttää seuraaviin kohteisiin:

- energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (1063/2012 ja 1098/2017) ja myöhemmin annettavan vuosien 2023—2027 koskevan valtioneuvoston asetuksen mukaisesti
- tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) sekä kiertotalouden ja kestävän vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) mukaisiin vetyhankkeisiin, akkuarvoketjuhankkeisiin sekä liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotointihankkeisiin
- Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille unionin normit ylittäviin ympäristönsuojelun investointihankkeisiin tai ympäristönsuojelun tason parantamiseen sekä jätteen kierrätystä ja uudelleenkäyttöä koskeviin investointihankkeisiin;
- investointeihin ja selvityksiin, jotka tukevat uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa
- liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian demonstraatiohankkeisiin
- Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisiin energiainvestointi- ja energiainfrastruktuurihankkeisiin (VNA 1112/2021 tuesta Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisille energiainvestoinneille vuosina 2022—2026)
- liikenteen biopolttoaineiden hyödyntämiseen liittyvistä selvityksistä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Valtion talousarvioissa työ- ja elinkeinoministeriön energiapolitiikalle asettavat reunaehtoja finanssipolitiikka, työllisyystavoitteet sekä ilmasto- ja ympäristövaatimukset. Talouskasvun edellytyksiin vaikuttaa merkittävästi tapa, jolla kansallisia ja Euroopan unionin energia- ja ilmastotavoitteita toteutetaan. Kansainvälisessä toimintaympäristössä korostuvat kansainvälisistä ilmastosopimuksista johtuvat velvoitteet, energian hinta ja sen saannin toimitus- ja huoltovarmuus.